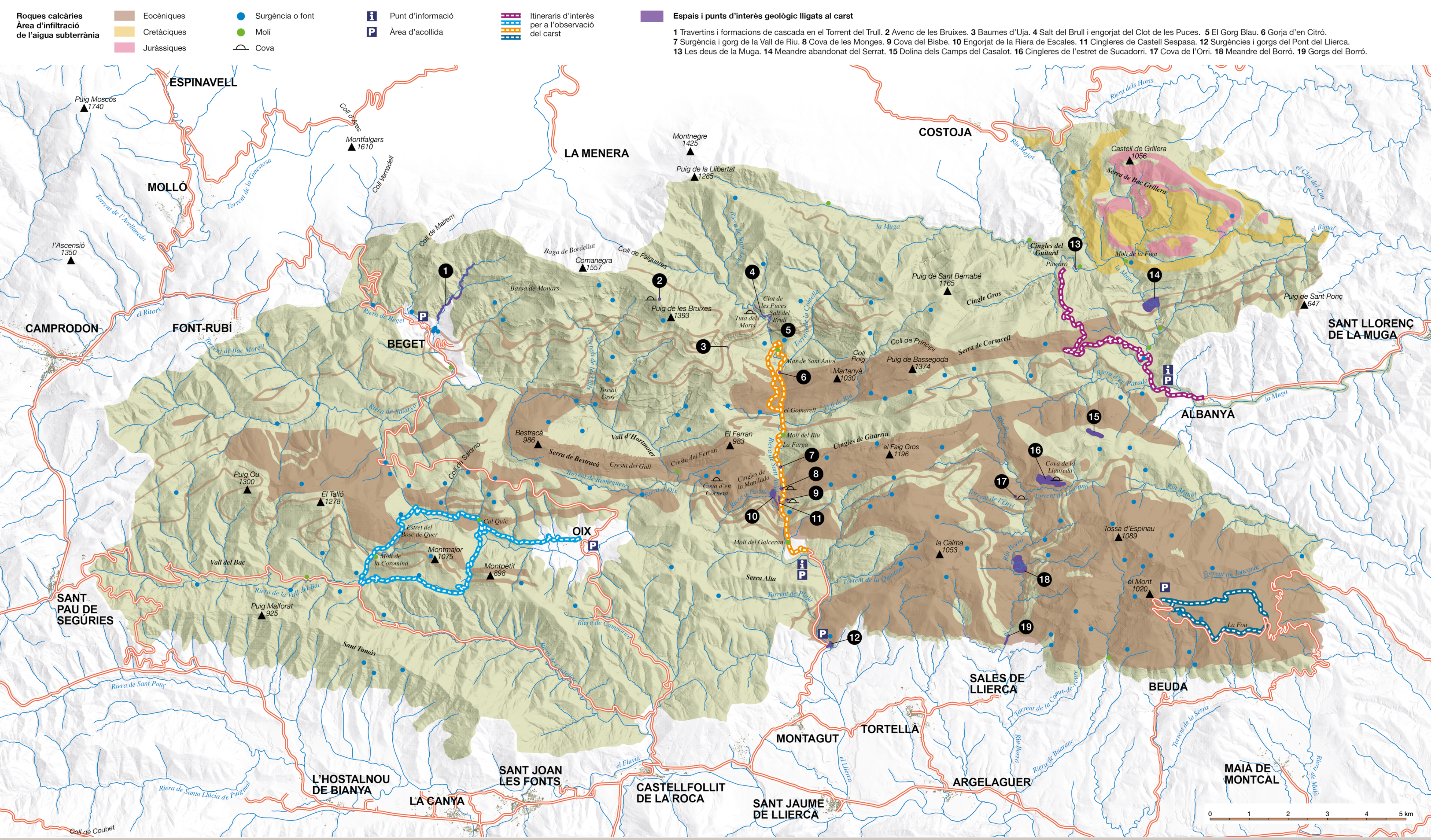

El carst de l'Alta Garrotxa

Aigua, engorjats i cingleres

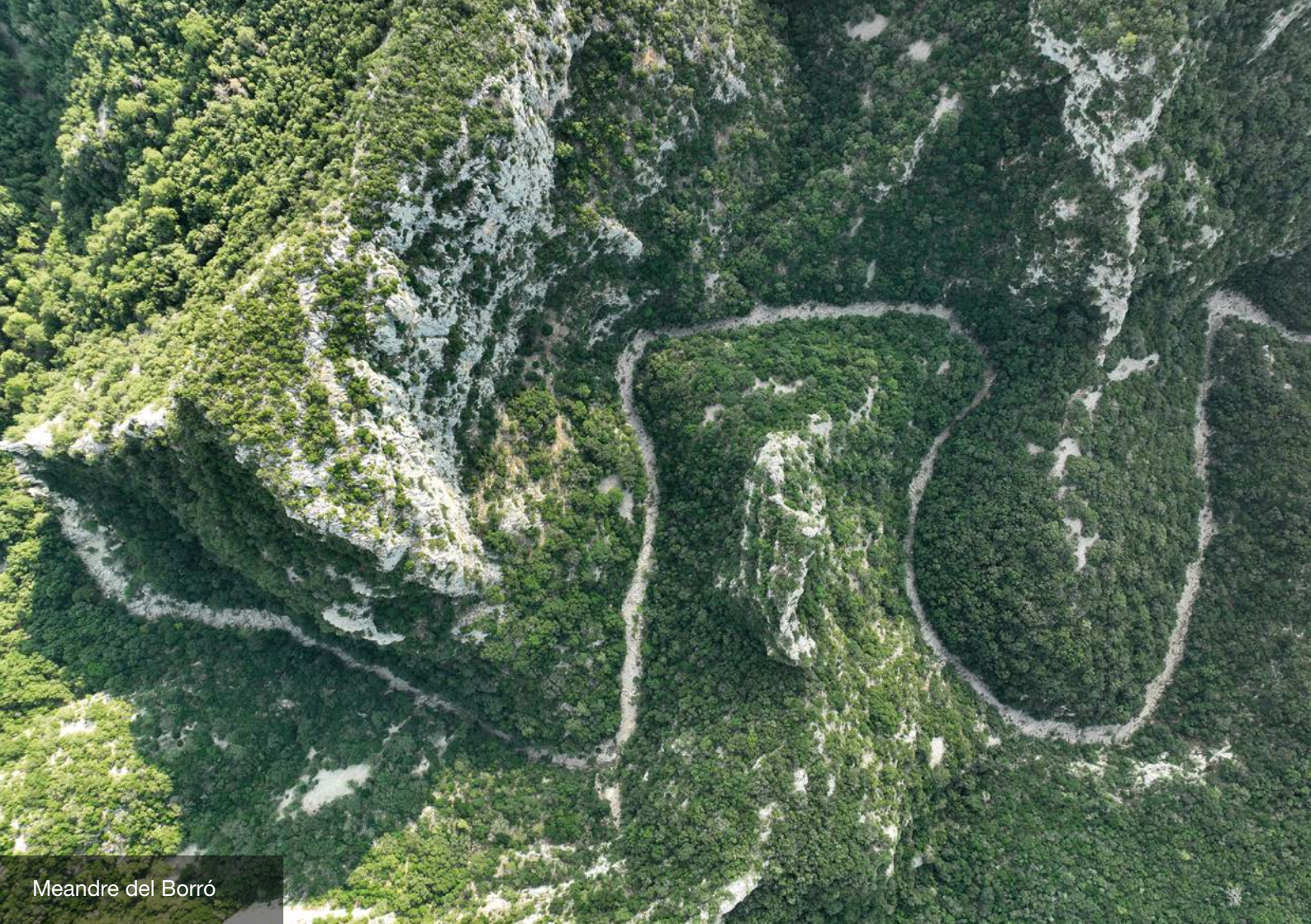
Meandre abandonat del Serrat

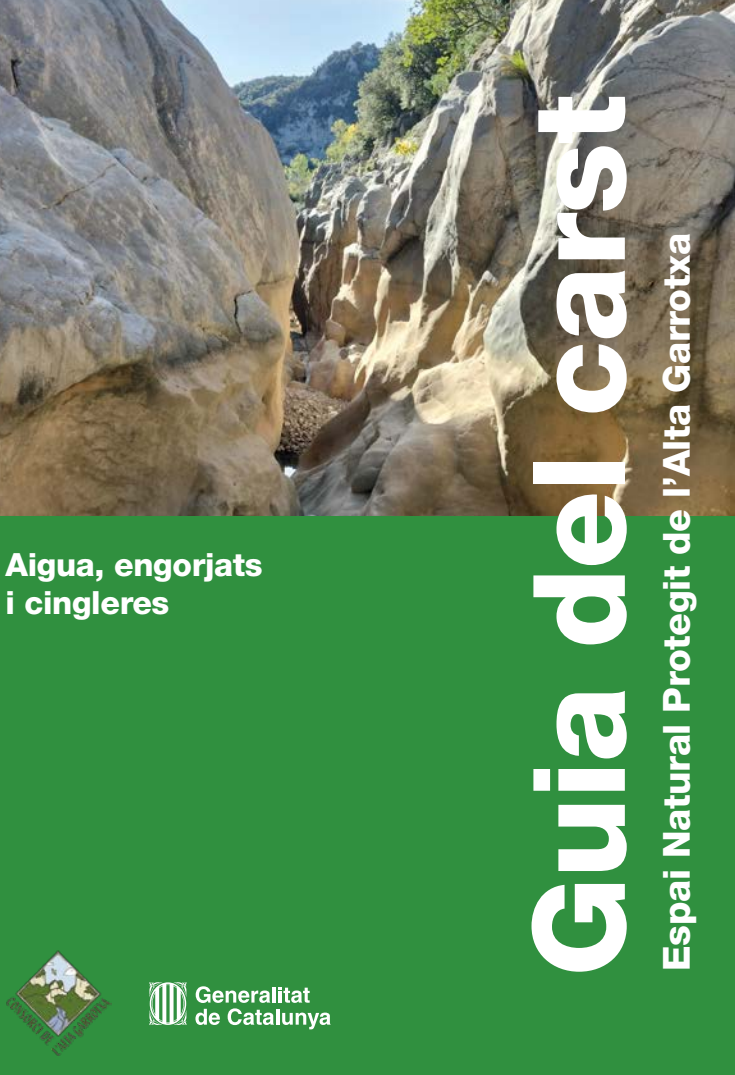
Salt del Brull

Castell Sespasa

Meandre del Borró

Aigua, engorjats i cingleres

Aquesta guia té com a objectiu apropar el coneixement del carst de l'Alta Garrotxa. La dissolució de les roques per l'acció de l'aigua dona lloc a moltes de les formes espectaculars que defineixen els seu paisatge, com coves, rasclers, engorjats i surgències.

- Prohibit fer foc, llençar deixalles i pernactar.
- Cal evitar fer sorolls innecessaris que puguin distorsionar la tranquil·litat de l'entorn i afectar la fauna.
- L'accés i la circulació per l'espai natural s'ha de fer a través de la xarxa viària i dels corriols i senders senyalitzats.
- Estacioneu els vehicles únicament als espais habilitats.
- Es recomana que els animals de companyia vagin lligats. A les zones senyalitzades, hauran d'anar lligats obligatòriament.
- Respecteu la propietat privada.
- Seguiu els itineraris senyalitzats.

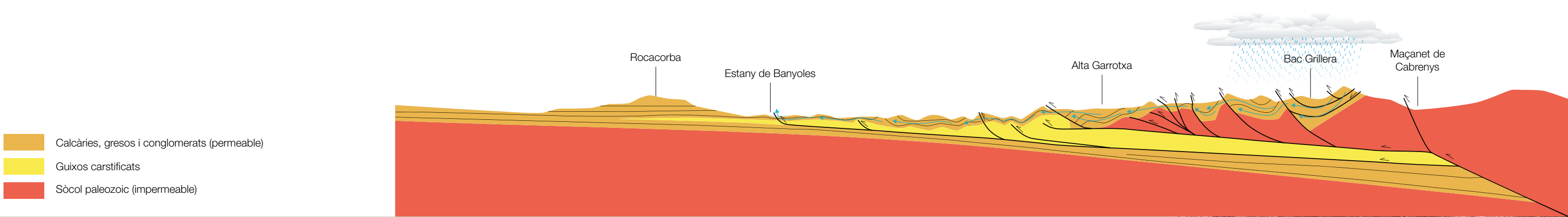
Idea i continguts: Llorenç Planagumà
Coordinació editorial: Isaac Camps
Disseny gràfic i maquetació: Xavier Solé
Correcció lingüística: Mireia Salvaterra
Cartografia i il·lustracions: Jaume Farrés
Fotografies: Llorenç Planagumà, Marc Planagumà
Depòsit legal: GI 908-2025

Aigua viatgera

L'aigua que s'escola a l'interior de la roca viatja dins seu a través dels porus, fractures i cavitats, des de les àrees de recàrrega a les àrees de descàrrega, fins que troba alguna roca impermeable que n'impedeix el pas o bé alguna estructura geològica que en facilita la sortida a l'exterior.

Un **engolidor** és un punt on l'aigua s'infiltra de forma sobtada i desapareix. Per contra, una **surgència** és un punt on l'aigua subterrània torna a emergir a la superfície i forma una font o el naixement d'un riu. A l'Alta Garrotxa es poden observar engolidors i surgències –sobretot quan hi ha sequera i sols queda aigua als tolls alimentats per les surgències– al llarg de la llera d'un mateix riu (riera d'Oix, el riu Beget a la Vall d'Hortmoier o a la Vall de Riu, per exemple). Aquestes sortides d'aigua es donen en el contacte entre les calcàries i el granit o l'esquist.

Les surgències més destacables són la del Gorg Blau a Sant Aniol d'Aguja, les d'Hortmoier i les de les planes del Saguer i Oix, que se situen també en el contacte de la calcària amb el granit. Les surgències del torrent del Trull a Beget, la del Pont del Llierca, la de la Torre a la Vall del Bac, les del Borró i Rajolins són més modestes, però més constants, i estan situades en el contacte de la calcària amb les margues. Finalment, juntament amb la surgència del Gorg Blau a Sadernes, les més remarcables són les Deus de la Muga, al Pincaró, relacionades amb la falla d'Albanyà.

Carst, aigua i poblament humà

Deus, tolls i molins

Les surgències i tolls permanents són de vital importància per als ecosistemes d'aquest espai més aviat sec. Per això cal investigar-los, per comprendre'n millor el funcionament, per preservar-los i garantir la qualitat de l'aigua, i sobretot per evitar-ne la contaminació per causes humanes.

A més a més, aquests punts d'aigua perennes són de gran valor històric i cultural gràcies a l'aprofitament que se n'ha fet. A les seves vores es van construir desenes de molins. Així, per exemple, al riu Llierca, entre Sadernes i Sant Aniol d'Aguja, hi ha restes de tres molins, cada un d'ells situat en sengles trams d'aigua constant. El molí de Galceran és el situat aigües més amunt, a la zona de Pont Valentí. El molí de Riu agafa l'aigua de la zona del Gomarrell. Finalment, el molí de Sant Aniol d'Aguja està lligat a l'espectacular surgència del Gorg Blau.

Al tram dels plans del Sesquer, més amunt d'Oix, hi trobem també el molí de Cal Quic, i al riu la Muga, quan aquest s'omple d'aigua a partir de les Deus de la Muga, hi ha el molí de la Figa.

Les fargues

A l'Alta Garrotxa les surgències també han estat usades per accionar els martinets i altres processos en labors metal·lúrgiques. La matèria primera s'extreia de les mineralitzacions de plom presents en els granits i esquistos. El millor exemple de farga és la del Gomarrell, situada a la Vall de Riu, prop del molí de Galceran. El combustible emprat per fondre el mineral era carbó vegetal de la mateixa muntanya.

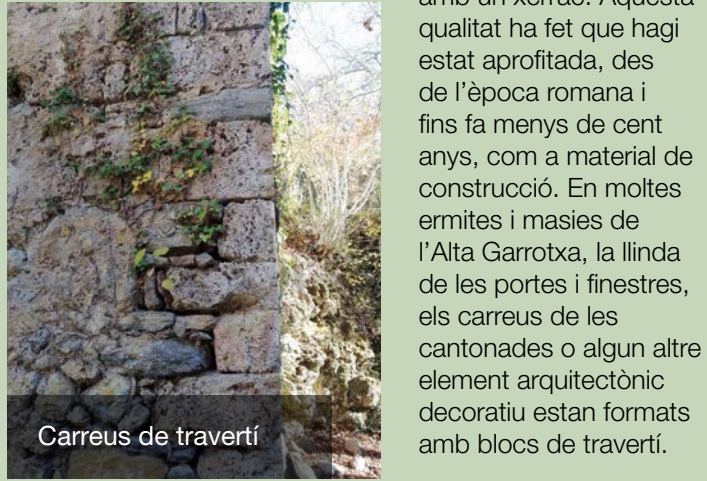

Mola de molí

El travertí: una roca insòlita

El travertí o «pedra tosca» és una roca que es forma quan l'aigua subterrània brolla a l'exterior i perd el CO₂ dissolt per factors com la pèrdua de pressió, l'augment de la temperatura o l'agitació en salts d'aigua i remolins. El carbonat de calci precipita sobre el terreny i forma, capa a capa, crostes sobre la vegetació.

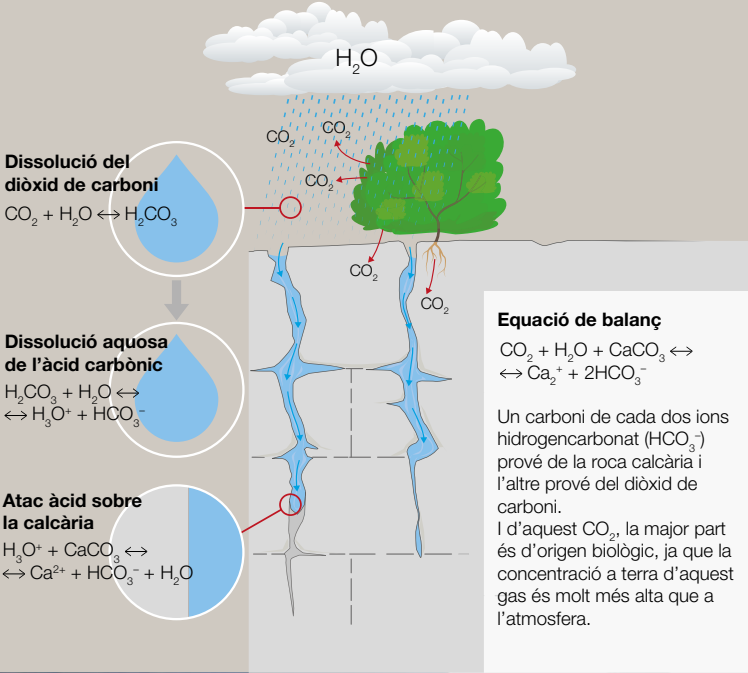
Amb el temps la vegetació es descompon i deixa com a resultat una roca extraordinàriament porosa i tova, tan tova que fins i tot es pot tallar amb un xerrac. Aquesta qualitat ha fet que hagi estat aprofitada, des de l'època romana i fins fa menys de cent anys, com a material de construcció. En moltes ermites i masies de l'Alta Garrotxa, la llinda de les portes i finestres, els carreus de les cantonades o algun altre element arquitectònic decoratiu estan formats amb blocs de travertí.

Carreus de travertí

Com es dissolt la calcària?

Les coves, avencs, engorjats, dolines, rasclers, surgències d'aigua, dipòsits de travertí i altres formes i fenòmens propis dels paisatges calcaris es generen per la capacitat que té l'aigua de dissoldre el carbonat de calci. Aquest procés s'anomena carstificació.

Estret de Sucadorri

Surgència del Pont del Llierca

Cova del Bisbe

Camps del Casalot

Valls de Sant Aniol d'Aguja i de la Comella

Rascler al Gitarriu

Cova del Sitjar

Estalactites a la cova del Sitjar

Itineraris recomenats

Sadernes - Sant Aniol d'Aguja

Dificultat	Distància	Temps
Mitjana-alta	16,4 km	5 h 50 min

Aquest itinerari recorre el curs del riu Llierca i la riera de Sant Aniol. Travessa diferents formacions calcàries que mostren gran diversitat de formes càrstiques, com engorjats i rasclers. Des de l'itinerari es poden observar coves a diferents altures, entre les quals destaca la cova del Bisbe per les seves grans dimensions. És ideal per entendre la dinàmica de l'aigua subterrània, ja que s'hi observa la relació directa entre els trams amb cabal permanent i les surgències d'aigua, com el Gorg Blau, situades en el contacte entre la calcària i el granit.

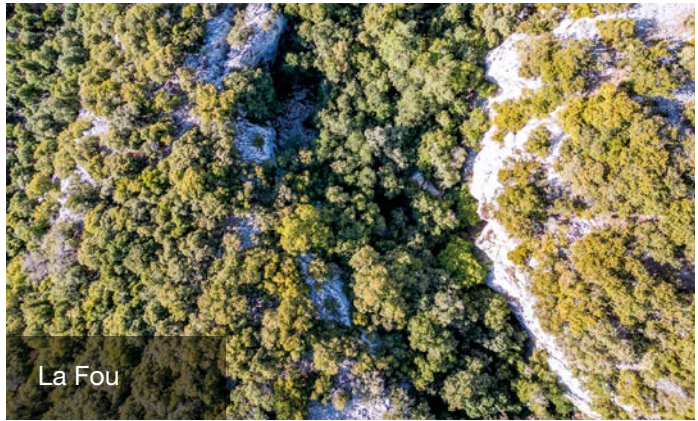

Gorg Blau

Mare de Déu del Mont - Falgars

Dificultat	Distància	Temps
Mitjana	7,8 km	2 h 55 min

El camí parteix del cim del Mont, un mirador panoràmic excepcional que abasta pràcticament tota l'Alta Garrotxa, solcada de barrancs i engorjats molt profunds. Des d'aquest punt es poden veure els principals massissos calcaris per on s'escola l'aigua que alimenta la major surgència càrstica de Catalunya, l'estany de Banyoles, que es pot veure mirant cap al sud-est.

La Fou

Oix – Vall del Bac

Dificultat	Distància	Temps
Mitjana-alta	18,5 km	6 h 30 min

Aquest recorregut rodeja el Montmajor i passa per alguns punts destacats, com l'estret del Bosc del Quer, un profund barranc excavat per la riera de la Vall del Bac i on l'aigua desapareix en un engolidor. A menor escala el fenomen de la desaparició de l'aigua en engolidors i la seva emergència en punts de contacte entre la calcària i el granit sovinteja al llarg de tota la riera d'Oix.

Engorjat del Bosc de Quer

Albanyà – Pincaró

Dificultat	Distància	Temps
Mitjana	10 km	2 h 50 min (anada)

Aquest itinerari permet observar gorgs i algun engorjat obert pel riu la Muga, però l'element més insòlit és el meandre abandonat del Serrat, situat aigües amunt del Pas de la Molina seguint l'itinerari de la Muga d'Albanyà. Les surgències que permeten que aquest tram de riu porti aigua es localitzen als peus del Pincaró i es coneixen com les Deus de la Muga.

Deus de la Muga

Dels itineraris senyalitzats de l'Alta Garrotxa oferim una selecció dels quatre que permeten la millor visió del seu carst.